

Št. 12

V Celji, dné 20. decembra 1893.

Leto II.

✿ Jus primae noctis. ✿

Balada.

Z veseljem družba danes se opaja,
Pozablja svoj nesrečni kmetski stan;
Glasno napija, poje vse in raja,
Saj danes svatbe je radosten dan!

Saj danes vse vasi najlepša deva
Stopila je s preljubim pred oltar —
Kakó nevesti pač obraz preseva
Vesolja srčnega nebeški žar! —

In ženin gladi kodre njene zlate,
Nevesto svojo mlado zrè vesel —
Zdaj vrata pa odpro se in med svate
Ohol iz grada stopi v izbo sel:

«Baron, gospod Vaš slavni, ukazuje,
Po svetem starem pravu Vam veli;
«Nevesta mora v grad» — zapoveduje,
«Da prvo noč zakonsko tam prespi!»

Tišina grobna krog in krog zavlada,
Potihne hitro godcev vrisk vesel,
In obledela je nevesta mlada,
In mladi ženin njen je onemel.

Zamolčko zali ženin slugi reče:
«Pokorni svojemu gospodu smo!
Počakaj malo, da se probleče —
Potem k baroau grè takoj lahkó.»

In nemo v čumnato zakonska gresta,
— Kdo videl je kedaj še lepši par? —
Pač dolgo lepa se mudiš nevesta,
A težko čaka grada gospodar! —

Krik vzdrami bridek množico osuplo
lu v čumnato vsè plašno pohiti:
Na tleh neveste mlade mrtvo truplo.
In v prsih belih možev nož tiči . . .

—j.

Narodni kresovi.

Novelica, spisal Stanko Ziljan.

Bilo je 4. julija popoldne. Lep poleten dan — zrak čist in prozoren, da se tjà do sivih Karavank jasno svetijo sicer vedno v nedoločno meglo zaviti snežniki visokih Tur ob koroško-solnograški meji. Solnčni žarki zrcalijo se v majhnih okencih peterih zidanih koč na najvzhodnejši planini Ziljskih gorá. Zraven koč stojé hlevi zgrajeni iz neotesanih jelovih debel; za kočami pa se dviga skalovit, s pisanimi planinskimi cvetkami obrasten vrh, visok blizu štirideset metrov. Severna stran mu je položno strma in s pritlikavim smrečjem poraščena, po južni vodi pa steza nizdol skozi dolinico do gozda, ob katerem prideš po ravni poti do koč ob severovzhodni strani vrha.

Klop — na pol otesano poleno na dveh stebrih — stoji vrh hriba. Poleg klopi naravnana je velika gromada drv, trsak in suhega smrečja.

Na tej klopi sedel je tistega popoldne cand. jur. Bogdan Nantè. Poleg njega ležali sta dve knjigi. Ušel je bil Dunajskemu hrumu in šumu in zatekel se tu v goré pripravljat se za izpite. Bogdan je mladenič inteligentnega, zdravega obraza, temnih očij, elegantno-visoke postave. Kdor bi ga videl, gotovo ne bi mu prišlo na um, da mu je zibelka tekla pod kmečko streho.

Ta dan mu ni dosta do pravnih knjig. Nekako tužno gleda po okolici. Krasen je ta svet! Na severu turski snežniki in gozdnate koroške goré z

zelenimi planinami, na jugu sive stene, skalnatih velikanov ob italijanski, primorski in kranjski meji. Na vzhodni strani pa ti bliščé koroška jezera in Zilja leze po ovinkih doli do Drave, ne zmeneč se za ravno pot, katero ji je izkopala človeška roka. — Zelena polja, temni gozdi, prijazne vasi in beli zvoniki: lep svet — srečen svet. Da bi bil! — Pa sreča ne biva tod! Narod, bodi si nezavedna „raja“, bodi si svojega robstva zavedni trpin, trpi in dela, poti se in — koplje svoj grob. Kje je ljubezen, kje tu pravica? Prost mora biti, prost moj rod! — —

Prestrašen vsklik nežnega ženskega glasu prebudi Bogdana iz teh tužnih mislij. Skoči po konci in pohiti na severni rob vrha. Iznenaden obstoji. Nekaj korakov na rebru vrhovem pod njim visi z obema rokama za vejo pritlikave smreke se držeč, noge ob korenine smrekinе vpete, glavo nazaj vzklonjeno in velike oči plašno v njega vprte — dekle, lepo dekle. Lahka sapica igra ji s plavimi kódrastimi lasmi; zali, okrogli obrazek ji je preljubek v tem trenutku, ko ne ve, bi se li jezila, jokala ali — smejala. Bogdan nima časa dolgo vživati tega pogleda; s tremi skoki je tik nje, prime jo srčno okoli pasa in jo postavi na stezo. — Rudečica jo oblije.

„Hvala Vam,“ smehljuje spregovori — nemški. „Šla sem si nabirat šopek, — vidite ga, tam le doli leži, — za mamó. Nevarnosti ni bilo sicer nobene, a vstrašila sem se prav zelo.

To Vam je bila lepa situvacija, kaj ne?“ —

Oba se smejita. Bogdan pohiti po šopek in jo vede potem na vrh. Sedeta se na klop. Olga Vilnikova je prišla stoprv zadnji teden iz penzijonata; poslal jo je sedaj oče, — veleposestnik v Dolnicah — z bolešno gospo, ki ji je mačeha, — sem gori ozdravljat se. Danes o poludne sta došle in gospod Vilnik je spremil sam ženo in hčerko na planino, kjer je dal sobo v prvi koči kolikor mogoče prijetno opraviti. Vse to mu je pravila Olga.

Precej dolgo sta uže sedela v živahnem pomenku, kar prisopiha ovčar Tone z ogromno butaro drv na rami, katero vrže na grmado, da vse zapoka,

„Zdaj jih bode pa menda zadosta,“ obrne se do Bogdana vprašuje.

„Dosta“ — dé Bogdan; „tu imaš za pipo tobaka. Zvečer pa pridi k meni, da poneseš rakete gori! Pa ljudje morajo vsi h kresu!“

„Vsi pridemo,“ pritrđi Tone, kateremu se je poznalo tolminsko narečje, pa prime svojo dolgo palico, zauka in odide brzim korakom. Od spodaj razlega pa se kmalu popevka „Bod' moja, bod' moja, ti bom lešnikov dal...“

„Komu na čast pa hočete zažgati kres, da dajate tako imenitna povedlja?“ — vpraša deklè.

„Slovanski kresovi goreli bodo danes na čast sv. Cirilu in Metodu,“ — odvrne pravnik.

„Vi ste tudi jeden tistih Slovencev,“ praša nekoliko porogljivo Olga. Užaljen odgovori Bogdan: „Mati mi je Slovenka, oče Slovenec; zakaj bi se sramoval svoje materinščine? Tudi Vi

ste mojega naroda hči, dasi je Vaš oče naš nasprotnik! Misli, da ni vzveličanja brez nemščine ter je potujčil dete svoje. — Tuj jezik govorite, dasi razumete domačo govorico.“

Olga mu ne vé odgovora. Govorila je nemški, ker je mislila, da izobrazencu uže ni drugače mogoče. Oče govoril je nemški ž njo, matere ni pomnila, a bila je Nemka. In on graja to!? Ni ga umela. Neprijeten molk nastane. V tem se začuje od koč glas Vilnikov, ki kliče hčer. Bogdan jo spremi do kočè.

„Pridete li h kresu, gospica?“ vpraša jo poslovivši se.

„Bojim se, da — ne bom smela,“ odgovori tiho in zgine za vratmi. —

* * *

Krvavo rdeče obsevala je še zarja večerno obnebje, ko je uže bila zbrana vsa planinska „družba“ na vrhu. Grmada je bila postavljena; čakali so kedaj zasveti prvi ogenj. V tem se stemni.

„Glejte, kako lepa zvezda!“ oglasi se Micika kažoč na nasprotni hrib.

„Kres je!“ trđi Tone. Pravo je imel. Kakor da so Korošci na to znamenje čakali, zasveti se sedaj tu in tam plamen; po gorah in dolinah, vsaki grič vsaka vas zažgala je svojo grmado. Krasen prizor! Tu in tam se čestokrat bliskoma zasveti: streli in rakete. Bogdan gleda v visoko švigajoči plamen zažgane grmade in pali rakete, ki letajo v višino in sfrče v loku čez dolino. Vesela navdušenost napolni srca tudi priprostim planinčanom. Obstopijo Toneta, ta dvigne klub z velikim petelinovim peresom, mahne in glasno se razlega po nočni tišini vseslovanska: „Hej Slovani!“ —

Kresovi so pogasnili in pojoč so odšli pastirji s planinkami. Bogdan pa je sedel na klop in se zamislil. Veselo mu je bilo nocoj srcé, navdušil ga je bil ta krasni pojav narodne zavesti. — „Narod moj, še živiš in se zavedaš, — še nisi izgubljen! In jaz, da bi obupačal?! Ne, ne, na delo, — v boj!“ —

Krene jo proti kočam. Ščip je čarobno obseval bele zidove in sive strehe. Tam v prvi je — ona, Olga. H kresu ni smela. Ta nemčurski oče! — Pa kaj se brigam za-njo! Danes sem jo prvič videl in sedaj uže v jednomer mislim nanjo. I ona nima srca za svoj narod! Nemški je vzgojena. Izvoljenka moja mora biti národna, — zavedna domoljubka, zatrjuje si, kakor bi hotel neko neljubo misel izgnati iz glave.

V tem dospe do prve kočé. Mala okna blesketala se se v mesečini. Bogdan se vzre tjâ. Zdi se mi, da mu miga bela ročica, da se svetijo v luninem sevu svetli kodri. Ozre se še enkrat, pa ne vidi ničesar več. — *

Še dolgo je gledal tisti večer skozi okno po dolini, kjer je tlel še tu in tam kak kres. —

Zaspi, a v sanjah vidi Toneta, ki peha starega Vilnika v kres; plamen raste in šviga vedno više; žarki letajo proti temnemu nebu, združé se in krasna vila v zlatem krilu plava nad vrhom. Bogdan ji pogleda v lice in spozna — Vilnikovo Olgo. —

* * *

Siva megla je ležala nekaj dni zatem nad dolinami in liki otoki molele so goré iz meglenege morja, ko je Bog-

dan sedel zgodaj v jutru ob potu v gozd in čital ljubljenca svojega Simona Jenk-a. Lahki koraki se začujejo, Bogdan se ozre in zagleda — Vilnikovo.

„Dobro jutro,“ odzdravi deklè Bogdanovemu poklonu. „Spremila sem očeta tu doli do senožeti. Vi ste pa uže zopet pri delu?“

„Ne — pri zabavi! Pesni mojega...“

„Pesni? Kakšne — čegave?“ — vpraša Olga nekam radovedno.

„Slovenske seveda, Simona Jenka,“ — odvrne pravnik.

„Prosim, čitajte mi jedno!“

Bogdan listuje knjigo in se ozira v njeno oko.

„Zakaj me tako gledate? Čitajte, prosim, kar Vam prija!“

Trenotek gledala sta se oko v oko. Bogdan začne nato čitati: „Tujki“.

*Prosim te, tujka ljubezniva,
V me ne vpiraj temnih očij,
Da se ljubezen nepremagljiva
V mojem srci ne obudi!* —

Olga povesi glavo. Molčala sta oba. Megla se je dvignila, prost razgled se je odprl po dolinah, a nad gorami so se kopičile megle v temne oblake.

„Nevihto dobimo, gospica; treba, da greva proti kočam.“ —

In šla sta naglo nemo drug poleg družega. V kratki dobi svojega znanstva občevala nista nikdar, a vendar uže nista mogla vstrpeti, da bi se vsak dan vsaj ne videla. Obema pa je bilo danes nekaj na srci, a nobeden ni hotel, da prvi spregovori. Z daleka čul se je uže grom.

„Do koč ne prideva več pred dežjem. Boljše bo, da ostaneva tu-le pri prazni pastirjevi bajti, da se prelije,“ opomni Bogdan.

Vsedeta se na klop pred bajto in gledata v črne oblake.

„Ovčar Tone mi je uže sinoči pravil, da pojde skoro dež. Zrak je bil preprozoren,“ omeni Bogdan.

„A zakaj zadnjič niste došli h kresu?“ —

„Hotela sem priti, pa papá je bil silno hud, ko sem ga prosila. Jezil se je na Slovence, posebno pa na Vas. Imenoval Vas je hujskača! — Še danes v jutro bil je slabe volje. Možje ste pač čudni!“

„Nič čudni! Mi se moramo pač vedno bojevati in boriti. Čujte, kaj sem mislil, predno ste prišli! Kakor ona meгла, tako prostira se duh zmote in sovraštva nad starodavnim slovenskim Gorotanom; iz megle zbero se oblaki nad gorami in blisk in grom! — Pa jasno bode posijalo kmalu za nevihto solnce pravice na moj zati-rani rod!“

„Vi ste pojet!“ nasmehnila se je Olga. „Jaz ljubim pesnike in tudi Vašega Jenka. Kakšne misli, kaka melodija uže v tej mali pesmici! Oče pa mi je vedno trdil, da je Vaš jezik kmetski. Žal mi je, da se v šoli nisem naučila popolnoma slovenščine, da bi me vsaj Vi ne mogli pitati za — — „tujko“. — Pa dovolite, da tudi jaz malo počitam Vašega poeta ljubljenca! Mi li hočete posodite svojega Jenka?“

„Srčno rad, gospica! In če Vam treba tolmača, — eto me!“ —

Prime jo ko v sanjah za roko in — ni mu je odtegnila. — V tem hipu se zablisne in hkratu zagrmi, da se zemlja maje. Treščilo je v bližini in ploha se je vlila. Prestrašena

se prime Olga Bogdana, on pa jo objame, nese čez bajtin prag in šepne:

„Naj le blišče in grmi, Olga reci, da hčeš biti moja, in ne blisk in ne grom naju ne bo ločil!“ —

Nakloni mu glavo na prsi šepetajoč jedino besedico: „Tvoja!“ — Bila je prva slovenska beseda, ki jo je čul iz njenih ust. —

Zunaj je dež lil curkom . . .

* * *

Pri Zilji praznovali so semenj. Narodna trobojnica je plapolala na košati lipi sredi vasi. Godci so sedeli na klopeh pod vejevjem, krog in krog plešišča so stali gledalci: dekleta v krasni narodni noši s kratkim, dokolenskim krilom, belimi nogavicami, pisanim robcem na glavi in na nedrih, prepasane s širokim pavovim perjem našitimi pasovi, se zbirajo okoli lipe. Stare mamice jih gledajo in ponosne so na nje; „modri očetje“ pa se možko ozirajo po svojih fantih. Tudi gosposka družba je mej gledalci: župan Vilnik z gospo in hčerko, ter nečakom medicincem, ki je posetil za nekaj dnij svojega strijca. Zraven Vilnikovih stoji tudi dolgokraki suhi vaški učitelj Dolžan s svojo ozkoprsno in mozolasto hčerko Faniko, katerej se nerodno klanja podučiteljček Eisenstein. Vilnik se srdito ozira po slovenski trobojnici na lipi. „Kdo je fante „našuntal“, da so jo razobesili?“ — Gotovo zopet ta pravnik Nantè! Rad bi odstranil zastavo, ne nó, upa si fantom tega ukazati, ker je prepričan, da bi ga ne ubogali. Take blamaže pa ne! — Ta Nantè ima vse fante na svoji

strani! Tako se je togotil na tihem župan; medicinec je glasno godrnjal, učitelj Dolžan pa sevé pritrjeval njegovim „velikonemškim“ zabavljicam.

Fantje stoje pod lipo pojoč narodno pesen, ker se ples še ni pričel. Tu pride Bogdan in odzdravlja fantom. Vilnik pa mu migne k sebi, hoteč ga „privatnim potom“ pošteno odšteti.

V tem zapoje fantje tisto starodavno pesem, s katero i pri veselji pobožni Ziljani uže od nekdanj otvarjajo v božjem imenu svoje plese:

»Bog nam daj en dober čas,
K' smo prvi raj začeli, —
Sedaj ko smo začeli,
Pa kmalu ne b' mo neli.«

Korenov Janez „prvi fant“ pristopi nató s kupico vina k gospodi ter napije županom. Na to se obrne k Bogdanu rekoč:

„Z nami si v šolo hodil; sedaj, ko Te bodo kmalu napravili za doktorja, bilo bi prav lepo, da nam storiš čast in plešeš prvi raj!“

„Prav rad, samo družico mi moraš pripraviti! — Sestre*) žalibog nimamo.“

Janez se ozre po Olgi, ter stopi k Vilniku proseč ga, da dovoli svoji hčerki plesati z Bogdanom prvi ples. Sedaj pa Vilnik ne more več vzdržati svoje jeze. „To tudi še,“ se raztogoti. „Nastaviti tisto zastavo na lipo in sedaj še prositi, da bi moje dekle plesalo ž njim! — Nikdar!“

„Nemško deklè s slovenskim fanatikom pod slovansko lipo!“ zakriči

*) „Prvi raj“ se pleše pri Zili z najbližjo „žlahtno“.

pegasti medicinec nalik besen. „To je sramotno!“

Olgo oblijejo solzé, Bogdanu pa šine kri v lici.

„Da se Vi drznete žaliti slovenskega dekleta in mene, — to je nesramno! — Evo Vam moje karte! Vidiva se na Dunaji.“

Olga pristopi nenadoma k Bogdanu, poda mu roko, pa reče slovenski: „Hvala Ti, Bogdan!“ —

Kmetje ostrmé, medicinec pobledi, Vilnik pa ponudi trepetajoč od jeze gospej jedno, hčerki drugo roko in s sovraštva prekipevačim pogledom na Bogdana molče odkoraka. —

Godci so zaigrali, Ziljani in Ziljanke pa so zaplesali svoj „prvi raj“. — Bogdan ni rajal, a uže drugo jutro je odpotoval v prestolnico. —

* * *

Božič se je bližal, ko je dobil mladi dr. Bogdan Nantè sledeče pismo:

Ljubi Bogdan!

Upam, da sem izmed najprvih, ki Ti čestitam kot novemu doktorju! Živel sebi in — meni na srečo! Čudiš se, da govorim o sreči, ko še pred dvema mesecema nisva imela prav nobenega upanja, da mi bode mogoče očeta sprijazniti s Teboj. Uplivalo pa je nanj marsikaj: Tvoj dvoboj najprej, radi katerega sem se jaz toli bala in — molila za Te; ko je namreč papa v B. izvedel, da si Ti domišljavega „Teutona“ pobil, začel je z večjim spoštovanjem o Tebi govoriti. Ostalo mu je pač še nekaj vrele vojaške krvi po starih žilah. Drugi vzrok pa je — zadnja občinska volitev. Očetova

stranka je čisto propala! Prve dni po volitvi je bil skoraj brez uma. Sedaj se je utolažil, a ker sprevidi, da njegova „napredna“ stranka nima več upanja, da bi dobila še kdaj krmilo v roke, opustil je čisto politiko in se peča le z gospodarstvom. Kako je sedaj papa miren in prijazen! Včeraj me nenadoma vpraša: „No, kdaj bode pa doktor?“ — Misliš si lahko, da sem ga debelo pogledala. „No veš, Olga,“ pravi, „če uže ne maraš nobenega družega, ga pa vzemi! Star mož sem; vzrastel v svojih nazorih, katerih ne bodem več spreminjal. Svet se

sedaj drugače suče. Radi tega se jaz ne bodem protivil Tvoji sreči. Piši mu, in pozdravi ga!“ Najini sreči ni sedaj nič več na poti. Veš „grom in blisk“ je minul . . .

Upam da bodeš uže tu, ko bodo goreli spet narodni kresovi po gorah. In tedaj, ko bodem v drugič rekla, da sem Tvoja, Tvoja za vse življenje, nama na svatbi nihče ne bode več branil, da zapleševa skupaj svoj „prvi raj!“ — Oh, Bogdan, kako Te ljubi, kako Te bode ljubila

Tvoja

Olga.

Izgubljeni list.

Knjigo dal mi je pisatelj,
Naj mu vpišem kaj v slovó;
Spolnil sem njegovo željo
In v spomin napisal tó:

«V srcu svojem si ustvari
Pred vsem jeden idejal:
Za domovje si ljubezen
Vzneti čisto kot kristal!»

V svet viharni mi odšel je,
Vzel i knjigo je seboj,
V svetu knjig o je izgubil
Ž njó izgubil — list je moj.

I. B. Theophil.

Disakord.

Piše Cyclamen.

III.

Sveta noč! — Mračna soba. V kotu elegantnega boudoirja na malej mizi brli sveča. Medli žarki osvetljujejo potratno opravljeno sobo. Vse mrtvo, vse tiho, nič se ne gane, kot v zakletem gradu. Ihtenje, čuj,

zopet je zaihtelo! . . . Tam pri okni sloni krasna mlada žena, a solze jej močijo lice in mnoga kane na svileni robec. Z rosnim očesom motri revno-oblečeno dete, smehljajoči obrazek, oči mu iskre veselja, radostno teka od matere k ateju kodrasti razposa-

jenček v čezulični izbi. Božično drevesce, katero je kupil dobri atej za nekaj grošev, mu dela nebesa. Dà, dà, nebesa so ti trenotki, in tvoje nedolžno srcé, ljubeznivo dete, je kraljevi sedež, kjer vlada sreča, mir, zadovoljnost, neizcrpljivi zakladi neskončne radosti. Otroče srcé v vsej svojej najivnosti, ti si najdragocenejši dar dobrotljivega Stvarnika. Prve ure življenja osladil je človeku, v prve njegove ure vлил rajске pijače, samo v prve, a potem . . !? Zamišljena, sklonjene glave, skoraj obupajoča hodi po orijentalških preprogah. — Zopet stopi k oknu in zopet zre angeljske smehljaje.

„Sveta noč, izlivaj ti . . .“ dalje ne more, beseda jej zastane, vsa živi pri otroku in v divji bolesti zgrudi se na nizko baržunasto chaise-longue ter glasno zaplaka. O le plakaj, bedna ženska in naj te ne motijo radostni kriki srečnega delavskega otroka! —

Mlada, krepka in zdrava je gospa bankirka, a njen mož trhel, izmozgan stavec, kateri jo je kupil, in katerega

sovraži iz dna duše. Sreče ljubavi in njenega blagoslova, angeljskega, nežnega deteta jej ni podarila usoda, pač pa jej je ugrabila in uničila vse, vse . . . Ljubezni, samó trenotek opojne ljubezni želi njeno srcé, samó po jednom, malem deteci hlepi vse njeno strastno bitje . . . zaman! —

Kakó zavida rokodelčevo soprogo! Ona živi ob strani marljivega, vdanega moža, poljublja svojega dečka in je srečna, takó nepopisno srečna! — —

Bankirka skoči k oknu, razprostre roke in vzdihne šepetaje: „Oh, pridi k meni v naročje, pritisni se še na moje srcé, ogrej mi dušo tvoja prisotnost: . . . O Vsegamogočni, prizanesi mu še dolgo z bridkostjo, pusti v njemu še dolgo te otroške blagosti! — Sveta noč, izlivaj ti nebeški mir . . .“

Božični zvonovi glasno zapojó milodoneči tjà v jasno, tiho noč. Čezulično okno zatemni, a ona strmi vanj še dolgo, dolgo V sladkih sanjah giblje se razposajenček, — bankirka pa otira solze ter moli. —

Nosila sama bom gorje . . .

Purobna žal mi v srci veje,
 Življenje mlado mi mori, —
 Za trumo truma bojna vreje,
 Mej trumo vender njega ni.

Zapustil sivo mater svojo,
 Zapustil mene je samó,
 Odvzel najslajšo nado mojo
 Hiteč v sovražnikov zemljo,

Da dal junak za rod je sveti,
 V bolesti teši mi srcé,
 Slavila bom ga v pesmi vneti,
 Nosila sama vse gorjé.

In ko spomlad razgrne krila,
 V sovragov zemljo pohitim, —
 Na grob mu križec bom vsadila
 Na grobu sama v smrt zaspiim.

Anin.

Slovenski narod in velike šole.

Donesek k našemu časovnemu vprašanju.¹⁾

(Piše J. Vencajz. — Sklep.)

Usnovne poteze velikošolskega našega vprašanja smo završili: stremljenje slov. ljudstva od časa politiškega njegovega vstajenja do današnjega dne, njegovo razpoloženje za vprašanje v preminolih časih, potreba lastnih mu velikih šol in opravičenost, da je zahteva — to je bilo jedro doslejšnega razpravljanja.

Dotičnici iz „zgodovinskega“ in „narodnega“ prava so gotove; kaka pa je nastopnica? Kratka zgodovinska raziskava pokazala je, da je stal narod vedno na svoji zahtevi — akopram ne vsikdar z vso močjo — in, da je po predhodnih slučajih l. 1848, 1849-54 in 1870 primoran nadaljevati in vzmožiti svoje zahteve v tej meri do popolne zasnove — velikih šol.

Nismo se sicer pri tem upirali v vsem na zgodovinsko pravo, ki je sosebno v monarhijah neprezirnega pomena, ker ima ono pač le toliko in tedaj opravičenja, v kolikor in kadar more narod s svojo lastno močjo prozvesti svojo namero, ali „razmere“

prisiliti v to. Vender bi nam kazala povestnica tu jasnejše lice, nego smo navajeni pričakovati od nje: Filozofska fakulta l. 1702, pravoslovna predavanja l. 1810, prošnja kranjskih stanov za slovenska predavanja l. 1780, reaktivacija ljubljanskih fakult vzmoženih za ranocelniški oddelek po l. 1790., akademija l. 1810—13 in končno nasledujoča jo licej in ranocelniški zavod do l. 1848 popolnili bi do cela velikošolsko, zgodovinsko pravo.

Da pa ob „ekonomičnem“ ravnanju tudi zmožnosti in moči k izvršetku ne bi primanjkovalo, pokaže nam statistično izvajanje „naravnopravnem“ oziru. V malem slovenskem narodu je toliko „mest“ za razumništvo ustanovljenih, da zahteva vsakoletne popolnjenje izpraznjenih prostorov ki bi morali pripasti imovom naroda — število, kakoršno dajejo poprečno mala vseučilišča. In popolno završenje tega pogoja zahteva pač — narodna ravnopravnost!

Vrhu tega je uže danes število dijakov toliko, da bi bilo možno z njimi napolniti vseučilišče. Početkom 20. stoletja se pa še toliko vzmoži, da bi to naše vseučilišče v obmeji naše avstrijske domovine nikakor ne bilo najmanjše in najslabše obiskano. Profesorsko vprašanje v osnovnem razpravljanju ne pride v poštev, akopram smemo izjaviti, da bi tudi v tem oziru imeli močij več nego „za silo“.

¹⁾ Viri k doslejšnemu razpravljanju so bili sledeči: Dimitz: Geschichte d. Herzogthums Krain. Apih: Slovenci in l. 1848. „Slov. Narod.“ l. 1868, 1869, 1870, 1871. „Lj. Zvon“, l. 1883. Dr. Dečko: Slovenska predavanja na graškem vseučilišči. Bericht d. Ausschusses d. Abgeordnetenhauses über den Gesetzentwurf betreffend die rechts- und staatswissenschaftlichen Studien und Prüfungen. Beilage 338, XI. session. F. 1891. Bericht des k. k. Universität zu Wien für das Jahr 1891. Stat. Handbuch für das Jahr 1883, 1887, 1891, 1893 u. Stat. Jahrbuch — za ista leta.

Narodna osamosvojenost na duševnem in gmotnem polji je napredovala do povoljne mere. Stališče narodovo v državno-pravnem in finančnem razmerji pa se znajde še tako trdo in jako, da je njegova zahteva uže ob današnjih razmerah do cela opravičena in bi nje izvedenje pri „popolni narodni ravnopravnosti“ ne moglo izostati.

„Krvni davek“ končno, ta najvažnejši činitelj, kateri doslej še nismo navajali — plačuje slovenski narod z nadrazmerno močjo. Res mu v tem slučaju, kakor navadno, oficijozne statistike niso ugodne in posledice tega števljenja čutil je stoprv v zadnjem času pri koroškem polku. Vender se ta „nadržmerna moč“ takoj izkaže istinito, če poseže statistika v domovino, v rojstni kraj vojaka in tamkaj potrka na očetov dom: Tako izve se jedino pravo število slovenskih vojakov, katerih „stanovitost“ celo oficijelna vojaška statistika avstrijska stavlja na — prvo mesto. Končni učinek je tudi tu narodovi zahtevi ugoden.

A kako je razpoloženje narodovo za uživotvorjenje, ki je dolžnost njegovih zastopnikov? Kaka „moč“, ki jo narod zastavlja v ta namen? . . .

Neprilичno in nekoliko odvažno bi bilo govoriti na dolgo o tem: „naravno“ pravo vedno in vedno opetuje zahtevo „zgodovinskega“: „Trkajte — in odprlo se Vam bo!“ Dolžnost zastopnikov naših, je, da trkajo ven in ven, leto na leto v vseh zastopih, kjer delujejo bodi si

na Dunaji, bodi si v Ljubljani, Gorici, Gradcu, Poreču, Trstu in Celovcu: Kajti prvo načelo politike, ki noče ničesar in nikdar izgubiti je, da zastavi vsikdar in za vsako svojih terjatev ves svoj „program“.

Ako hočejo vlade pravo zaupnost med seboj in narodom vzroditi, njegov blagor in s tem tudi svojo srečo ustanoviti, morajo časovni duh umevati in mu slediti. Tedaj bodo tudi ugodile s časom v vsem in ne le po „možnosti“ narodovim željam. Dokler narod mirno deluje, sme se mu vse doizvoliti. Ljudstvo ne zahteva v miru nikdar preveč, pač pa v borbi, ko morajo vladarji potem več dati, nego mu po časovnem teku pripada. Zato je jedino prava pot politiškega razvoja in svobode, da vlade ob času miru in varnosti premišljene prošnje ljudstva slušajo in vslišijo: če bodo tedaj v miru dale, se jim tudi v sili ne bo ničesar bati.

Semkaj se prilikuje pač najbolj izrek Rousseau-jev;

„Najmočnejši ni nikdar dosta močan, da ostane vedno gospod, — če ne zna svoje moči preobraziti v pravo, narodove poslušnosti v prostovoljno dolžnost“. ¹⁾

¹⁾ G. pisatelj je ustrezajoč blagohotno uredništvu z ozirom na pomanjkanje prostora skrčil svoje zadnje odstavke v toliko da je še v letošnjem tečaju zakončal prvi del v „uvodu“ razloženega namena. Drugi del kake uravnave šol nam nujno potreba k vspešnemu delovanju v narodu priobči posledj. Ured.

 Glasnik.

Spomini na „Vesno“ in nje ozadje. Dva letnika „Vesne“ ležita na mizi pred menoj. Številko za številko jemljem v roko, čitam tu in tam, spomini se mi vzbujajo, različni dogodki, žalostni in veseli, resni in smešni prihajajo mi na um, razne osebe — nežne gospice in gimnazijci od tretješolca naprej, in pripravniki, akademiki in bogoslovci, učitelji in učiteljice, duhovniki itd. itd. vse to mi pleše pred očmi — vsak odstavek govori ...

* * *

Bilo je početkom leta 1892. — Strasten nasprotnik še nerojene „Vesne“ sedim v „čitalnici“ — krog mene nekaj somišljenikov — govoreč prvo filipiko „contra Vesna“. — Razburjenost prikipi ob izidu „1. štev.“ do vrhunca. Ta hvali nakano, oni graja, jeden ne ve kaj bi rekel ter hoče počakati, da se pridruži večini, drugi zmiga porogljivo z rameni, tretji se smeje, četrti jezi in kolne. Najstrastnejši švrkamo okoli, sikamo pregovarjamo in strupeno zbadamo. — No, proti nam rodi se kmalu neimenovan „klub neodvisnih“; nihče ne pozna niti ustanovitelja, niti načelnika, niti članov ... nekaj se kuha!

Kmalu pa uže govore, da je zvečer shod pri „Telesniku“ — sami nasprotniki „Vesne“ imajo vstop, da se ukrene potrebno, kar zaduši novorojenčka in vse, kar ni povšeči „nam“.

Prihajali smo drug za drugim, čudili se, da je ta ali oni tudi navzoč, govorili o vsem in o ničemur, večerjali klobase, pili rujno vince in kadili; zakaj smo pravo za pravo prišli, ni vedel, ali ni hotel ali mogel nihče povedati. Slednjič vstane golobrađ cand. jur. ter konstatuje z velikim krikom in vikom, da smo slovenski akademiki, da smo prosti ljudje, ki ne trpimo terrorizovanja in da moramo „vkup držati“. — Živahno obče odobravanje! Vrli govornik se izvoli stolovravnateljem klubu „Anti-Vesnanov“, imenuje se sevě tudi zapisnikar in imenitna debata se otvori.

Govoril takrat nisem, a vlekem na ušesa ter gledal debelo. In oglašali so se „govor-

niki“, ki so si izbrali svoje naloge, t. j. osebe ter jih korenito raztrgali. Čudil sem se in tesno mi je bilo, nepopisno tesno. Vis-à-vis mi je sedel starejši modroslovec, čegar značaj in nazore sem spoštoval, spogledala sva se in razumela. — Take opozicije nisva hotela! —

„Ideja je sicer dobra, a zakaj niso vprašali nas, zakaj niso všteli še nas mej „glave“!? To je nesramnost, gospodstvaželjnost, sebičnost — zato — „contra, contra!“ — te misli so mi odmevale pri vsakem končanem govoru.

Sklenili smo razne dolgovезne resolucije, določili, da spravimo vse „Vesnane“ preje ali pozneje iz društva — kakoršnim koli potom — in dolgotrajna burna I. seja je bila zaključena. Vsi smo bili navdušeni bodisi vsled zavžitega vina ali vsled onih resolucij. Pri slovesu pel je še časten gost — stara bajta — solo, ostali — smo brenčali. V zavesti, da smo završili in započeli junaško, epohalno delo, smo se razšli.

Društveno življenje pa se je po tej sloviti seji korenito spremenilo. Zaman bi bil iskal prejšnjega neprisiljenega, prijaznega občevanja mej člani, stara kolegijalnost je izginila, najboljši tovariši so si nasprotovali, prepiri in sovraštvo vgnezdilo se je v prostoré, ki naj bili akademikom slovenskim torišče ljubeznjivega občevanja in duševne zabave.

Pri prvi zborovi seji prišlo je do javnega razkola. Oni večer pa sem jaz prešel v tabbor „Vesne“. Posamezniki so izgubili vsled hujskanja poguma, odpadali so na desni in pristopali na levi; jedro pa je ostalo trdno. Vrlo so se branili „Vesnani“, častno so podlegli in častno zapustila je petina vseh članov dvorano prepuščajoč usodo in čast društva močem, ki so se popele nalik jesenskim gobam čez noč — iz nič. Famosni sramotilni dopisi v mlajšem dnevniku ljubljanskem bili so plod koalicije zavisti, osebnega sovraštva in koristolovstva. Oglasila se je tudi domovina. Prvo brco dal je novorojenemu listu najstarejši dnevnik, ki je

tedaj pozabil, da je vsak začetek težak ter da je namen „Vesne“ lep in koristen. No, list se je preveril, da je bila marsikaka obsodba prenačljena. — Za njim pisali so še drugi hujše, zlobnejše — pa dosegli baš nasprotno, kar so nameravali. Njihova graja je bila „Vesni“ reklama, priporočilo. Pa pustimo to stvar v miru, saj je „Vesna“ uže tedaj odgovorila in se — branila.

Bilo pa je mnogo nepotrebnege vpitja! — List je obrnil kmalu občo pozornost nase, množili so se prijatelji, naročniki in sotrudniki iz vseh dijaških krogov in mučniku-uredniku množili križe in težave. Bog odpusti vsem, kar so zagrešili z raznimi baladami, romancami, elegijami, novelami in povesticami! Slabih namenov niso imeli; volja je bila dobra. Upajmo, da so vsi srečno prestali svoje prve srčne bolečine!

* * *

Počasi polegale so se strasti, posamezniki so začeli treznejše misliti in soditi o listu, ustanoviteljih in dopisnikih; le najstarejši, ki so bili predaleč zašli in so mogli le še naprej, ostali so na prvotnem stališči ter pisarili in natolecevali dalje. Njihovo seme pa je vzrastlo in obrodilo bujen sad v „Rimskem Katoliku“. — Kdo ni čital spisa „sumljivega znamenja“?! Še danes vskipi mi kri, ko se spomnim onega brezmejno podlega pamfleta, onih nakopičenih nesramnostij in obrekovanj! Misli si cenjeni čitatelj, najnižega človeka, ki je fizično in moralično uže ugonobljen, „framasona“, ki nima ni najmanjšega idejala, ki ne pozna ni Boga ni hudiča, ki nima družega prepričanja, ko le svoj trebuh, ki živi le strasti, pohotnosti in vživanju — vse te lastnosti zjedini na jednem človeku in potem imaš sliko slovenskega visokošolca, „Vesnana“. Kakor ropar na mirnega potnika, tako preži slovenski visokošolec na trenotek, ko bo mogel pasti po tronu in altarju, po človeški družbi in njenih uzorih. —

Tako je naslikal dr. Anton Mahnič, katoliški duhovnik in odgojitelj mladine — slovensko mladež svetu. Ha, ha! — In glej! čudijo se, da ne slušamo njihovega glasú, da ne sledimo njihovim stopinjam! — Po hrbtu bijejo človeka z biči in škorpjoni, v

obraz pa mu pravijo, da se to godi iz lju bezni. — Ecce, homo! —

Namen bil je jasen: — uničiti bodoče posvetno razumništvo ter očrniti in omrzeti je narodu. Gospodarji Slovenije pa naj bi bili Mahnič e tutti quanti; — le kdor upogne tilnik, ta bodi spoznan čistim, le temu svetilo bode milostno goriško solnce! —

A kak je bil vspeh?

Vzdramil je baš ta spis vse akademike slovenske, vzdramil njihov ponos in zavest. Napad na vse slovensko napredno dijaštvo odbila je „Vesna“ in si pridobila zahvale. Odgovor „Slovenije“ je povedal človeku, ki ne pozna poštenosti, časti in srama — dovolj! —

Napredna mladina spoznala je svoje prijatelje in sovražnike, spoznala pa tudi svojo nalogo. Očistila in osamosvestila je ter napolnila svoje ognjišče, mlado „Slovenijo“, na pot odločnega napredka in svobode; nezanesljivi elementi zapustili so jo — ona pa je izjavila javno, da stoji na odločno-narodnem stališči. Škripajoči udali so se sovragi napredne, vesnanske ideje, šli ter poljubili roko svojemu zasramovalcu, ko jim ni ovadba nič pomagala: Poslali so celo svojemu mojstru-sramotilcu — častno zapupnico. Oj, kaka ironija! — Čital si ondi imena in stare slike so ti vstajale v duhu: tu je nekdo predlagal pred nedavnim časom naj se izbacne iz društva „R. K.“ ondi se je toliko spozabil, da je v zabavo čital „litanije“ istega Mahniča, katerega sedaj proslavlja, ondi zopet vidiš nekoga, ki je dotični prvi predlog kot odbornik toplo priporočal in zagovarjal itd. Naš Mahdi pa je imel izredno veselje, da je pridobil deset duš in v zahvalo pridejal jim je naslov „vrli mladeniči.“ Naj se veseli — suum cuique! —

* * *

Po listih, pa tudi na drugih krajih so se spominjali „Vesne“ njeni „najboljši prijatelji“, vabili naše naročnike, sotrudnike in sotrudnice za svoje „katoliške“ liste, devali jih na tezalnico, grozeč jim z večnimi in časnimi kaznimi, ako ne opuste pregrešnega početja, preiskovali stanovanja iščoč „Vesno“, hodili pozvedovat na pošte, prepovedovali jo v spovednici in raz

kateder, žugali z izključenjem in — trojkami itd. Bodite zahvaljeni gospodje svetnega in svetega stanu: vaša imena ostala bodo neizbrisna v našem spominu!

Toda list še je smel ponašati s pre mnogimi sotrudniki in dopisnicami, ki se niso zbal najhujših žuganj višjih strani ter ostali značajno zvesti „Vesni“ in nje nemu geslu: „Vse za napredek in svobodo!“ — Izrekajoč jim najpristrčnejšo zahvalo prosim jih posameznik, da vstrajajo nadalje naši neustrašljivi pristaši. Priljubljenost „Vesne“ se širi v vseh krogih, številno naročnikov in dopisnikov se množi z vsako ešvilkjo. Hud je bil boj za obstanek, nič manjši ni oni za napredovanje, za poboljšanje! Smelo trdim, da je urejanje listovo pretežavno, ker ima dopisnike in naročnike na vseučiliščih, v gimnazijih, rejalkah, pripravnicah in mej narodom, katerim vsem vstreči skoro ni mogoče. Velikokrat se je grešilo v listu baš radi tega — naj se mu oprostí istotako radi tega! — Velik korak v napredovanji napravil je uže z II. letnikom, še večjega bode — prepričan sem — v III. tečaju. V nadi, da bo nam „Vesna“ usoda v bodoče milejša, hočemo krepko vstrajati še nadalje ter še glasnejše in odločnejše braniti in zahtevati pravice slovenskega dijaštva, pred vsem pa velikošolstva! — V to pomozi Bog in narod! x + y

Vestnik.

Slov. ferijalno društvo „Sava“ pričelo je s 15. t. m. svoje božično delovanje, ki traja do 15. januarija. — Odsek za urejevanje dijaške, pevske zbirke nabral je doslej do 100 pesnij, katerih tretjino bode natisnil tekom bodočega solnčnega leta v prvem zvezku. — Na Miklavžev večer sestal se je dunajski del odbora k prijateljskemu razgovoru, ondí bivajoči bruci pa so „obdržavali“ tedaj svoj „tentamen“ in „kolokvij“, ki se je izvršil v občo zadovoljnost vseh navzočih, sosebno pa še ono njihovega „brucešmojstra“. — V božični dobi popolni se gorenjsko okrožje še v četrto, „kamniško“ zadrugo, notranjsko z „idrijsko“. Ljub-

ljansko okrožje priredi 20. t. m. svoj božični shod, stare družstvo pa 10. januarija v prostorih starega strelišča plesni venček v korist podpornega društva „Radogoj“. Obširne priprave za ta prvi „akad. venček“ v Ljubljani je odbor pod vodstvom neutrudnega predsednika uže počel vršiti, da veselica tem lepše prospé.

Akad. društvo „Slovenija“ na Dunaji prestopilo je v svoj L. tečaj. V kratkem premine 25. let, kar se je zasnovalo prvo to slov. akad. društvo. Več nego dobra polovica slovenskega razumníštva zadnjega četrstletja bila je v naročji dunajske matere „Slovenije“: tu se je spoznavala, tu proučevala, tu razveseljevala in vsakomur njih živé še danes veseli spomini iz ondašnjih dijaških let v srci; pozabil je ni, „Slovenije“, spomni se je pa še bolj morda v kratkem kot „starešina“, ko proslavi vedno mlado dijaško ognjišče koncem januarja ta dogodek s slavnostjo v prostorih Ronacherjeve dvorane, in pozneje, v maju, ko praznuje dan osnutka s slavnostno sejo in svečaním komersom. „Spomenica“, katero izda društvo v prvih mesecih l. 1894., potovala bo po rokah bivših „Slovenijanov“ in njihovih dragih, lep spomin onih „srečnejših dnij“, vesele, brezskrbne mladosti . . .

II. seja zimskega tečaja vršila se je dne 10. novembra, III. pa 12. decembra „pri magistratu“. Nad 60 članov in gostov je bilo obakrat prisotnih, ko je otvoril predsednik phil. Žilih zborovanje.

Klub slovenskih tehnikov na Dunaji. Vsakdo mora priznati velikanski in mnogovrstni napredek na tehniškem polji v našem stoletji, napredek, kateri ogromno upliva na vse narodno gibanje. Pogledati nam je treba le malo čez mejnike slovenskih pokrajin in videli bodemo precej, kako se skrbi ondí za naraščaj tehnikov in razširjenje tehniškega znanja med malimi in velikimi obrtniki. Odveč je skoro tu navajati narod francoski in nemški, izume Angležev in Amerikancev, pri katerih slavi ravno letos tehnika pravcati triumf na svetovni razstavi čikagski, ozrmo se le na mali narod česki in videli bodemo, kako se je emancipoval nemškega velikega kapitala s

tem, da si je vzgojil veliko in zelo odličnih mož, delujočih v vseh strokah tehniškega znanja. Dandanes se svetijo imena českih tehnikov med ostalim tehniškim svetom, dandanes je tehnik v Čelih velespoštovan in tako je prav, zakaj tehniki skrbe za najpotrebnejši pogoj narodnega blagostanja, za obrtnost in s tem neposredno za domačijo.

In kako je pri nas? — Vedno se poudarja potrebo in enakopravnost vseh stanov pri narodnem delu, toda sveta istina je, da pri nas nekateri stanovi inteligencije prevladujejo in odvrtačajo mladino od istih študij, s katerimi se sami niso pečali in katerih vrednosti ne poznajo ali poznati nōčejo. (Glej „Slov. Naroda“ št. 182 in 183: Naš naraščaj.) Da je to bridka resnica, vé vsakdo, kdor čita slovensko časopisje, katero prinaša le malokdaj kako besedico o rejalkah na slovenski zemlji, s špranj pa se poganja za preustrojitev v narodnem smislu teh, za naš narod prepotrebni zavodov. Ako ima tedaj uže večji del, bodisi posvetne ali duhovske inteligencije nekako mržnjo do teh šol, kaj naj bi potem še le prosti narod

Malo številce slovenskih tehnikov je sklenilo vse svoje moči napeti, da se te tužne razmere s časoma venderle zboljšajo. Ustanovili so si lansko leto zvezo, katere nalog bi bil, poučevati rejalčne abiturijente, da namen rejalke ni oni, oskrbovati poštno, ali železnične in druge take urade s pisarji, temveč seznaniti jih z matematiškimi in naravoslovnimi vedami v toliko, da jim bode mogoče nadaljevati študije na kakem višjem zavodu. Člane svoje, kateri so preobloženi s študijami, in se radi tega ne zanimajo toliko za to, kar se godi izven šolske zgradbe, seznanjati hoče z javnim življenjem, katero zahteva od njih strokovno in občo izobrazbo. Jednostranska izobrazba loči takorekoč človeka od splošnih interesov. Le, ako smo vsestransko izobraženi, zamožemo biti koristni in delavni udje v službi kulture.

In pokazal se je uže letos učinek te zveze, število slovenskih tehnikov se je pomnožilo. Klub, kateri je v začetku štel šest članov, ima jih letos nad 20. Vesel up

nas navda, ako vidimo v klubovi čitalnici po trudapolnem delu zbrane tehnike v pogovoru o obrtnih, trgovskih in drugih tehniških vprašanjih, tičočih se našega naroda, kateri si bode s temi mladimi in navdušenimi močmi lahko olajšal svoje težnje, ako jih bode duševno in gmotno podpiral.

Zatorej kličemo tistim narodnim možem, katerim je v resnici na tem, da napredujemo: zanimajte se tudi za slovenske tehnike nekoliko in delujte na to, da bode prišel kmali tisti čas, ko nam bodo gradili narodne zgradbe domačini, ko nam bodo vezali sè železnicami naše kraje domači inženirji ter učili našo deco po strokovnih in obrtnih zavodih naši tehniško izobraženi možje!

—i.
„Slovstveni klub“ v „Sloveniji“ je imel zopet 3 seje. Pod rediteljstvom phil. Komljanca dné 23. novembra je čital „O knjigo-tržtvu in časopisji v starem veku“ phil. J. Jančar, kritikoval jur. V. Žun; referoval je phil. L. Poljanec o „življenji in glavnih spisih Brehma“ in jur. Iv. Modic „o nastanku Preširnove „Pod oknom“. — Dné 30. nov. pod rediteljem jur. V. Sušnikom je bral jur. V. Žun razpravo „Pseudoklasicizem v ruski literaturi“, kritikoval je jur. Flerin; referoval je „o slovstveni zgodovini slovenski“ phil. Komljanec. Dné 9. decembra pod rediteljstvom jur. Fr. Vidica je čital jur. Šk. Šešek svoje „Potne črtice“, kritikoval je med. Fr. Govékar; — referovala sta jur. Žun „o koledarju družbe sv. Mohora“ in med. Govékar o povesti Žaljskega „Na krivih potih“.

Slovenski visokošolci na Dunaji v sporazumu s hrvatskimi hoteli so 6. t. m. prirediti v opozicijo vstoplim poslancem v čast velik komers, kateri so pa opustili z ozirom na še „nepopolno razjasnjeno“ obnebjé mej vsemi slovanskimi strankami v državnem zboru.

Slovenski klub na Dunaji sešel se je 2. decembra pri „Mitzku“. Številne nazočnike pozdravil je s prva starosta družbe g. Iv. Navratil, poslej pa je izročil stolovravnateljstvo drž. poslancu prof. Spinčiču, ki je izborno redil zabavni večer. Tamburaški in pevski klub sta „Slovenije“ zabavala

s spretnim udarjanjem in spevanjem slovenskih in hrvatskih narodnih in umetnih pesnij družino do pozne polnoči.

Književnost in umetnost.

Leto 1893. nagiba se h koncu in obči pregled letošnjega delovanja v Slovencih se nam odpira. Ko smo lani govorili s tega mesta, izrekli smo številne želje, nadeje in misli, katere bodijo tudi danes podlaga našemu razmotrivanju. Veliko veselega nam sicer prešla doba ne kaže, vendar smemo tudi letos v obče biti zadovoljni z završenim.

Wolf-Pleteršnikov slovensko-nemški slovar, obsežajoč nad 80.000 besed, zagledal je beli dan. 8 zvezkov štejemo uže mej svetom. Vse nam prija, le cena je previsoka za naše gmotne razmere. In sedaj, ko smo osveščeni, da v kratkej dobi zgotovi tiskarna svoje delo, ne moremo si kaj, da razjasnimo v tem oziru največjo svojo željo: Merodajni krogi naj pomorejo, da se na podlagi izvedeb novega slovarja izda in priredi drugi natis uže sila zastarelega „nemško-slovenskega Wolfa“. — Tudi pravna terminologija storila je uže zadnji korak. Spretna roka dr. J. Babnika s sodelovanjem tačasnega urednika slovenske izdaje državnih zakonov uredila je vse in državna tiskarna na Dunaji stavi uže prvo polo do dvajset tiskovnih pol narasle pravno-jezikoslovne tvarine.

„Slovenska matica“ doslej še ni razposlala svojih knjig, a uverjeni smo, da bode kakor vsikdar, tako tudi letos pod predsedstvom prof. Fr. Levca zvršila svojo zadačo. Žal le, da pogrešamo še vedno obljubljene „Besede.“ S tem večjo radostjo nas je navdal sklep „muzejskega društva kranjskega“, da izdaje „Izvestja“ v dvomesečnih dvopolnih snopičih, kot historično-naravoznanski časopis. Društvo, ki stoji na šibkih nogah, pokazalo je bogati in stari svoji posestrimi, kaj premore čila vstrajnost in neizprosna energija. Urednik „Izvestij“ častiti g. arhivar Koblar pa pokazal je slovenskemu svetu, da je s primerno malimi stroški možno vzdržavati tudi mej Slovenci do cela znanstven list.

„Družba sv. Mohorja“ razposlala je zopet mej narod nad pol četrto stotisočino knjig, ki bodo gotovo budile še nadalje katoliški in narodni čut mej slovenskim ljudstvom. Tendencijozno pisane, kakor morajo biti, so jako zanimivo izvedene v vsem, le letošnji „koledar“ nam ne ugaja popolnem.

Velikih samostalnih leposlovnih ali znanstvenih del izven okvira doslej navedenih društev nimamo navajati, pač pa opozarjamo na to, da se je poleg Krajčeve narodne biblioteke, ki je izdala doslej uže 56 zvezkov, porodila tudi Gabrščekova „Slovenska knjižnica“. Mala cena, lepa, dobro zbrana vsebina in lična vnanjost priporočata novo podvzetje vsakemu rodoljubu. Žalibog, da ne moremo doslej še gojiti dobrih upov, da bi se mogla vzdržati, ker jednako kakor vsem našim „zbranim spisom“ primanjkuje tudi tu — naročnikov.

Veče veselje donaša nam publicistika, ki je, ne vemo sicer, hoteč ali nehoteč, ugodila nekaterim našim željam. Slovenskim zdravnikom odprli so se predali hrvatskega „Lječnika“, našim obrtnikom se je porodil trabant „Domovine“ — „Obrtnik“. Ostali listi obdržali so svoje delokroge, le v Gorici znašla se je z jedne strani še „Sloga“, v Trstu z druge „Primorski list“. „Soča“ in „Edinost“ dobila sta pa po jednega spremljevalca. Onkraj „velike vode“ počel je izhajati v zadnji četrtini leta drugi slovenski list „Glas naroda“, glasilo slovenskih delavcev v Ameriki, kateremu sledi menda v kratkem za domovino v Ljubljani „Delavec“.

Število naročnikov se v Slovencih tudi v tem letu ni vzmnožilo, dnevnika jih ne vzmoreta nad 1000, njihova polumesečnika pa tudi ne nad 2000 plačilcev. Leposlovna lista „Zvon“ in „Dom in svet“, ki imata 1000 do 1800 naročnikov shajata primerno boljše. Jediní naš ilustrovani leposlovnik, ki hoče odslej izhajati menda celo v obliki „Vienaca“ dvakrat na mesec, povzdignil se je v zadnji dobi prav častno. Mala režija, osebna požrtvovalnost urednikova in zmerna pisava pridobili so mu veliko število privržencev, ki bo še rastle, če bode bodočnost pokazala isto razmernost v napredku. Vender moramo opomniti, da se nam še danes toži

po le prerano zastalem „Slovanu“, zato pa ilustrovanega naslednika toplo priporočamo cenjenim svojim čitateljem. Tako — naša književnost!

Žalibog, da je naše knjigotrštvo, tako zanemarjeno, kakor v nikakem drugem narodu — in nam ni še kmalu vzboljšanja v tej smeri upati.

Lepše nego književnost процvitala je mej nami umetnost. Plod vstrajne „Glasbene matice“ kaže se bolj in bolj. Kar je še pred kratkim videlo se „epohalno, veličastno, nepresežno“, to danes nazivlje naša kritika vse strože, vse istinitiješe, primernejše. Kritika, katera je pred kratkim še obstajala v samej, večkrat nezasluženej hvali, dobila je merilo, s katerim more meriti, ne glede na desno in levo. Občinstvo pa je spoznalo osebnost in neprimernost prejšnje „kritike“ in s tem pokazalo novo pot tej stroki publicistike.

„Glasbena matica“, svetišče slovenske glasbe, kupila si je svoj glasbeni dom, iz katerega bo še vspešnejše delovala mej narodom za narod. Njena šola in njeni javni nastopi hvalijo jo uže leto dni in več, želeli bi le še, da bi v bodočnosti poprijela se širšega zalaganja slovenskih muzikalij, ker bi je ona laže spravila med svet, nego to zmore pozameznik. Seveda tudi „glasbena zaveza“ pod njenim vodstvom je še vedno na „našem programu“ uže radi ugodnejše dobave glasbil, katero bi taka gmotna zadruha zelo pospešila. Velik korak je letos storilo tudi naše „dramatično društvo“. Lani še šibko, prerodilo se je letos kar nakrat vse gledišče, sosebno opera povspela se je toliko, da smemo biti nanjo ponosni; večji vspeh želimo v bodoče le drami! „Gledališko društvo“ hoče odslej tudi resno podpirati gledališki zavod slovenski — in po možnosti skrbeti za — prebitek. Usojamo si tedaj izreči srčni up, da se število gledaliških predstav, katero se je od lani vzdignilo od 8 na 11 mesečno, vzmnoži v bodoče — 15. Trde korenike, katere bo slovenski

oder pognal, koristile ne bodo le Ljubljancem; prej ali slej uvaževati jih bo tudi za druga večja mesta, po katerih prebivajo Slovenci v velikih skupinah.

Število glasbenih in gledaliških umetnikov se v Slovencih množi od dne do dne, ne tako pa ono slikarjev in kiparjev. Dal Bog, da se tudi na tem polji bolj in bolj razcvete narodno delo in zasnuje v poznejših letih kaka slikarska in kiparska šola v Slovencih.

Toda to so — upi; uzadovoljimo se za sedaj s tem, kar smo dosegli in recimo ponosni s pesnikom, da tudi tu: „Zora puca, dan če biti!“

Listnica.

«Tugomer». — «Gefühlsduselei! Doba Klopstockova je tudi uže davno minula, a Vi še vedno pesničite: — «Olympijade, elizejske sanje, — Veličastno, bolimorno zdaj, — Rajsko evetje vsipljejo v spanje, — Ko spomladi srečni — mladi maj.» («Fantazija».) — «Dissonance, disakordi, — Ki ljubavi spoja poezije, — Upi, nadi, vse se nam podere, — Ko zgube se srčne harmonije.» («Marija».) — Cucek Vas razumi, naša pamet teh mislij ne doseza! Uprav klasično tragikomična pa je Vaša grožnja «devi» (!), katere «trabantov zvestih triintrideseti» (!!) ste baje Vi: — «Cvetoče lice sreče me ne vidi, — Ustnica (!) Tvoja ne poreče: pridi! — Al'glej, da draga, se ne boš jokala, — In trdosrčnost obžal'vala!» — Prosimo Vas, 33 «zvestih trabantev», pa jok! Take «deve» se zlahka utolažijo. Bojimo se vse bolj za Vas, ki nevarno bolujete na epidemiji: «dichteritüs?» —

«Črtomir». — «S.» — Priporočamo se! Pozdrav! —

Vsem našim dopisnikom in sotrudnikom:
Vesele praznike! Na svidenje po novem letu v pomlajeni «Vesni»!
Uredništvo.

Vse naročnike, ki se nas še niso spomnili, prosimo, da store to svojo dolžnost za «božičnico».
Upravništvo.

„VESNA“ izhaja po jedenkrat na mesec na celi poli ter stane za vse leto glđ. 1:50
Rokopise in dopise sprejema: Uredništvo „Vesne“ na Dunaji, Wien, VIII., Lange Gasse, 48; naročnino Dragotin Hribar v Celji, Graška cesta, 1.